

TRESTNÍ ODPOVĚDNOST I.
(15. 10. 2019)

JUDr. Michal Márton, Ph.D.

Trestní odpovědnost

právní předpis

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

přichází v úvahu tehdy, když dojde k narušení společenských vztahů chráněných trestním právem. Vznik odpovědnosti je představován vznikem povinnosti strpět a nést sankci za spáchaný trestný čin.

Základem trestně právní odpovědnosti je protiprávní jednání pachatele, za které lze uložit trestní sankci (trest, ochranné opatření, jejich kombinaci).

Trestný čin (§ 13 TZ)

-protiprávní čin, který zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně

-formální pojetí trestného činu

-korektiv společenské škodlivosti (§ 12 odst. 2 TZ)

-zásada subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2 TZ)

Trestní odpovědnost

kategorizace trestných činů

- **přečin** – všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, za něž zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do 5 let
- **zločin** – všechny trestné činy, které nejsou přečiny
- **zvlášť závažný zločin** – trestný čin, za něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 10 let

Trestní odpovědnost

= předpoklady trestní odpovědnosti

Objektivní předpoklady:

- **protiprávnost jednání,**
- **škodlivé následky** protiprávního jednání,
- **příčinný vztah** mezi protiprávním jednáním a škodlivým následkem.

Subjektivním předpokladem trestní odpovědnosti je pak zpravidla **zavinění**.

Trestní odpovědnost

Mezi **zákonými znaky trestných činů** můžeme rozlišovat:

- **obecné znaky trestných činů**, které jsou společné pro všechny trestné činy bez rozdílu,
- **zákoné znaky skutkové podstaty**, které slouží k individualizaci vždy konkrétního trestného činu.

K **obecným zákoným znakům** přestupků patří, že jde o jednání:

- protiprávní,
- společenská škodlivost

Ke **znakům, které charakterizují jednotlivé skutkové podstaty** trestných činů patří jejich:

- objekt,
- objektivní stránka
- subjekt,
- subjektivní stránka.

Trestní odpovědnost

Znaky skutkové podstaty trestného činu

➤ Objekt

jevy a společenské vztahy, proti nimž směřuje protiprávní jednání, přičemž tyto jevy a vztahy jsou chráněny zákonem.

objekt obecný – obecný zájem na nepáchání trestných činů

objekt druhový – ochrana druhově stejných společenských zájmů (názvy hlav zvláštní části trestního zákoníku), např.

- trestné činy proti životu a zdraví
- trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti
- trestné činy proti majetku
- trestné činy hospodářské
- trestné činy obecně nebezpečné atp.

objekt individuální – objekt, jež chrání konkrétní ustanovení zvláštního zákona

objekt konkrétní – objekt dotčený konkrétním trestným činem konkrétního pachatele

Trestní odpovědnost za přestupky

Znaky skutkové podstaty trestného činu

➤ Objektivní stránka

protiprávní jednání jako akt volního chování, jeho škodlivý následek a tzv. **kauzální nexus** (příčinný vztah mezi jednáním a následkem).

Jednání – projev vůle pachatele trestného činu navenek aktivním **konáním** (trestné činy komisivní), nebo **nekonáním** (pravé omisivní trestné činy)

Dále existují trestné činy, jež spáchat jak jednáním, tak i **opominutím jednání, k němuž byl pachatel povinen** (nepravé omisivní).

Následek - porušení/ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem (trestné činy poruchové/ohrožovací)

Účinek = změna na hmotném předmětu útoku

Trestní odpovědnost

Znaky skutkové podstaty trestného činu

➤ Subjekt

tj. ten, kdo trestný čin spáchá, obecným předpokladem postavení subjektu trestného činu je jeho způsobilost k právní odpovědnosti.

Postih za trestný čin může být uplatněn jen vůči subjektu, kterým je **odpovědná fyzická osoba a právnická osoba.**

Odpovědnost za trestný čin je podle platné právní úpravy vyloučena u osob, které spáchaly trestný čin **před dovršením 15 let věku**. Za subjekt trestného činu není považována ani osoba, která spáchala trestný čin **ve stavu nepřičetnosti**, pokud se však do tohoto stavu nepřivedla (byť z nedbalosti) požitím alkoholu nebo užitím jiné návykové látky.

Trestní odpovědnost

Znaky skutkové podstaty trestného činu

Stav nepřičetnosti – duševní porucha v době páchání trestného činu, která osobě znemožňuje rozpoznat protiprávnost činu (absence rozumové složky) nebo ovládat své jednání (absence volní složky)

A co vliv alkoholu..?

zjišťuje se stav pachatele před aplikací návykové látky a vliv aplikace návykové látky na přičetnost pachatele

- actio libera in causa dolosa (svobodné ve své příčině) = pachatel se opil na kuráž, aby spáchal trestný čin = odpovědnost podle obecných zásad za úmyslný trestný čin (§ 360/2 tr. zákoníku)
- actio libera in causa culposa = pachatel spáchá nedbalostní trestný čin a jeho nedbalost spočívá v užití návykové látky, v důsledku čehož se vedl do stavu nepřičetnosti, ať už úmyslně či nedbalostně, bude odpovědný podle obecných zásad za nedbalostní trestný čin (§ 360/2 tr. zákoníku)
- opilství (rauchdelikt) = spáchá v důsledku opilosti čin jinak trestný, u něhož není dáno zavinění (§ 360/1 tr. zákoníku)

Naše právní úprava nevyklučuje, aby subjektem trestného činu byl někdo jiný než český státní občan. Může jím být i **cizinec** nebo **bezdomovec** („kdo...“) – **obecný subjekt**

Konkrétní subjekt = je nositelem zvláštní vlastnosti (rodič)

Speciální subjekt = je nositelem zvláštní způsobilosti nebo postavení (veřejný činitel, svědek)

Trestní odpovědnost

Znaky skutkové podstaty trestného činu

➤ Subjektivní stránka

je u každého trestného činu představována zejména zaviněním, vyjadřujícím vnitřní psychický vztah subjektu k předmětnému protiprávnímu jednání a jeho následku.

Právní úprava trestných činů je koncipována na principu **zavinění**, přičemž k naplnění skutkových podstat trestných činů je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačuje zavinění z nedbalosti (§ 13 odst. 2 TZ)

Úmysl přímý » pachatel **chtěl** svým jednáním **porušit** nebo **ohrozit** zájem chráněný zákonem.

Úmysl nepřímý » pachatel **věděl, že** svým jednáním **může ohrozit** zájem chráněný zákonem, a pro případ, že jej poruší nebo ohrozí, **byl s tím srozuměn**.

Trestní odpovědnost

Znaky skutkové podstaty trestného činu

➤ Subjektivní stránka

Nedbalost vědomá » pachatel **věděl**, že svým jednáním může způsobit určité následky, ale bez přiměřených důvodů **spoléhal** na to, že je nezpůsobí.

Nedbalost nevědomá » pachatel **nevěděl**, že svým jednáním může způsobit škodlivé následky, ač vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům to **vědět měl a mohl**.

Hrubá nedbalost – přístup pachatele k náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.

Srozumění – smíření pachatele s tím, že způsobem stanoveným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný tímto zákonem

Trestní odpovědnost

Okolnosti vylučující protiprávnost

= okolnosti, které tu jsou v době spáchání trestného činu a které způsobují, že čin není trestným, protože **není protiprávní**

- **krajní nouze**
- **nutná obrana**
- **svolení poškozeného**
- **přípustné riziko**
- **oprávněné užití zbraně**

Přednášky právo

- Přednáška 22. 10. 2019 není.
- Přednáška místo 29. 10. 2019 je 30. 10. 2019
ve 13:15-14:45 v malém sále
- Od 05. 11. 2019 pokračují přednášky dle rozvrhu